

Սոցիալական աշխատողի միջամտության արդյունավետությունը դատարանի կողմից ուղղորդվող զույգերի ամուսնական կայունությունը պահպանելու գործում (Իրանի Խուզիստան նահանգի քաղաքային բնակչության օրինակով)

Մոլայի Ն.,
Իրանի Խուզիստան նահանգի Շուշ քաղաքի
սոցիալական ծառայությունների համալիրի տնօրեն /ԻԻՀ, Ահվազ/
nasrin_molai@yahoo.com,
Մկրտչյան Ա.
Գործնական հոգեբանության և սոցիոլոգիայի «Ուրարտու» համալսարան
/Հայաստան, Երևան/
anahitrubeni@ymail.com

Վճռորոշ բառեր՝ ամուսնական կայունություն, սոցիալական աշխատանք, սոցիալական աշխատողի միջամտություն, դատարանի կողմից ուղղորդում, այցելության կամավորություն, միջամտության արդյունավետություն, իրավաբան-սոցիալական աշխատող տանդեմ, սոցիոլոգիական հարցում, զույգերի կոնֆլիկտ:

The effectiveness of social worker intervention in preservation of marital stability in cases of court guidance (The case of urban citizen's of Khuzestan province of Iran)

Molayi N.,
Director of social services center of Shush city
of Khuzestan province of Iran /IRI, Ahvaz/
nasrin_molai@yahoo.com,
Mkrtchyan A.,
Urartu University of Practical Psychology and Sociology, Armenia, Yerevan
anahitrubeni@ymail.com

Abstract: Article is presenting the theoretical and practical aspects of the problem, the level of effectiveness of legal specialist- social worker tandem, estimates of social worker service given by couples of Iran's Khusistan province and their suggestions how to increase its effectiveness. The study results on world practice and the Iranian practice of last 70 years in the field are discussed in the article. The sociological survey among 180 Iranian couples attending the social worker by court guidance during last five years has revealed the degree of 50% effectiveness. The personal characteristics of the client, security in couple's relations and the social worker visit voluntariness were identified as factors influencing on the effectiveness of social worker intervention. The recorded suggestions of respondents on how to increase the effectiveness of social worker's intervention in couple's conflict resolution and marital stability are good tools for social welfare, health care policy developers and practitioners.

Key words: marital stability, social work, social worker intervention, court guidance, visit voluntariness, intervention effectiveness, legal specialist-social worker tandem, sociological survey, couple conflict.

Ամուսնական կայունությանն (անգլ. Marital Stability) ուղղված սոցիալական աշխատանքը գործ ունի հատկապես ամուսնու և կնոջ միջև հաստատված հարաբերությունների և դրանց ամուսնության կայունության վրա ազդելու հարցերի հետ: Այն որպես մասնագի-

տական միջամտություն, բացահայտում և ձևակերպում է ճգնաժամային փուլերում հայտնված ամուսինների հարաբերությունների ներդաշնակությունը խաթարող պրոբլեմները, մի բան, որ մասնագետին այցելած զույգերն ինքնուրույն չեն կարողացել անել:

Որոշակի ժամանակահատվածում նրանց կողքին լինելով, սոցիալական աշխատողը փորձում է դրական ազդեցություն ունենալ նրանց կոնֆլիկտների առաջացման ռիսկի գոնաների վերացման վրա՝ դրանով իսկ օգնելով պահպանել ամուսնության կայունությունը:

Ամուսնական զույգերի պրոբլեմներով զբաղվող բազմաթիվ այլ մասնագետներ, դրանց թվում և իրավաբանները, համակարծիք են, որ ամուսնության խորհրդատվություններն օգնում են գտնել ոչ միայն կոնկրետ զույգերի կոնֆլիկտային հարաբերությունների հարթման ճանապարհը, այլև կառուցողական դեր խաղալ ծնող-երեխա, ամուսիններ-հարազատներ հարաբերությունների առողջացման գործում:

Պատմականորեն դատական պրակտիկայում ամուսնական հարցերով սոցիալական աշխատողի միջամտության հարցը ձևավորվել է մոտ մեկ դար առաջ [1]:

Տասնամյակների ընթացքում հարստանալով տարաբնույթ մեթոդաբանությամբ, նախադեպերի ընդհանրացումներով, ընդլայնելով ու խորացնելով մասնագետների պատրաստման համակարգը, սոցիալական աշխատանքն այսօր զույգերին աջակցություն է ցուցաբերում ինչպես ամուսնալուծության որոշման շուրջ մտորելու վաղ փուլում, հաճախ կարողանալով կանխել դատական հայցի ներկայացման գործընթացը, այնպես էլ՝ ամուսնալուծության դատական ընթացակարգերում:

Դատարանին ամուսնալուծության հայտ ներկայացրած զույգերին դեպի սոցիալական աշխատողը ուղղորդումը շատ երկրներում ձևավորված պրակտիկա է և նրա կողմից կազմվող պաշտոնական եզրակացությունը դատարանի որոշման վրա էական ազդեցություն ունեցող հանգամանք է: Այդ երկրների շարքում է նաև Իրանը:

1953-ից ի վեր Իրանում սոցիալական աշխատողի մասնագիտական միջամտությանը դիմելու մշակույթի ձևավորմամբ, գործունեություն է ծավալվել տարբեր ոլորտներում, և հատկապես դատական գործերում: Այս խնդրին են լծված Իրանի ողջ տարածքում գործող սոցիալական ծառայության շտապ օգնության կենտրոնները:

Ներկայացվող հոդվածում մենք կանդրադառնանք ամուսնական կայունության պահ-

պանման խնդիրներով դատարանի ուղղորդմամբ սոցիալական աշխատողի միջամտության արդյունավետության տեսական հարցերին, և կոնկրետ Իրանի Խուզիստան նահանգի¹ քաղաքային ընտանիքներում այդ միջամտության արդյունքներին ու դրանց արդյունավետության վերաբերյալ զույգերի կողմից տրված գնահատականներին: Կներկայացվեն 2017թ. նոյեմբեր-դեկտեմբեր ամիսներին վերջին հինգ տարիների (2013-2017թթ.) ընթացքում դատարանի ուղղորդմամբ սոցիալական աշխատողին այցելած 180 անձանց շրջանում մեր կողմից իրականացված սոցիոլոգիական հարցման արդյունքները: Յուրաքանչյուր տարվա այցելուներից ընտրվել է միջին հաշվով 18 ընտանիք, վերջիններից պատահական ընտրությամբ վերցնելով 8-ական զույգ՝ 15-25% տարբեր տարիքային խմբերի ներկայացուցիչներ:

Դատական գործընթացներում սոցիալական աշխատողի միջամտության կարևորությունն իրավաբանների կողմից ընդունված փաստ է: Սոցիալական աշխատողի մասնագիտության սկզբունքների և հնարքների մասին իրավաբանների բավարար տեղեկացվածությունը վերջիններիս օգնում է հասկանալու, թե յուրաքանչյուր առանձին դեպքում սոցիալական աշխատողի մասնագիտական մոտեցումը որքանով արդյունավետ կարող է լինել ամուսնալուծության գնացող զույգերին այդ քայլից ետ պահելու գործում: Գրականության ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ հեղինակները հատկապես ուշադրության են արժանացրել սոցիալական աշխատողի միջամտության արդյունավետության վրա ազդող այնպիսի գործոններ, ինչպիսիք են՝ անձի հատկանիշները, ամուսնական կապի մեջ զույգերից յուրաքանչյուրի համար ապահովված անվտանգությունը և մասնագետին այցելելու կամավորությունը:

Էմիլի Մուդը, ով 1950-ականներից մինչև 1980 թ. զբաղվել է զույգերի ամուսնական կայունության հարցերով, անդրադառնալով իրավաբան-սոցիալական աշխատող տանդեմի համագործակցության առանձնահատկությա-

¹ Խուզիստան նահանգն Իրանի նավթի ու գազի արտադրության կենտրոնն է և գտնվում է Պարսից Օղի ավազանի: Բնակչությունը՝ 4.7 մլն է: Ունի բազմազգ բնակչություն՝ Փարս (պարսիկ), Արաբախոս, Բախտիարի և այլ ենթաէթնիկ խմբեր:

նը, նկատել է, վերջիններս անձի հուզական դաշտի և նրա համար ամուսնական կապի մեջ գտնվելու անվտանգության հարցերը դիտարկում են համատեղ [1]: Հեղինակը բացահայտել է, որ մասնագետի միջամտությամբ ընտանիքի, ընդհանրապես, իսկ ամուսնական կյանքի, մասնավորապես, պրոբլեմների հաղթահարման հավանականությունը մեծապես պայմանավորված է անձի հուզական դաշտի հասունության և հիմնավոր անվտանգություն ունենալու հետ: Այսպիսի այցելուների հետ աշխատելիս սոցիալական աշխատողին ավելի հաճախ է հաջողվում նրանց օգնել ձևավորելու կամ ստանձնելու իրենց համար հնարավոր և իրական այնպիսի նոր վերաբերմունք և վարքային ձևեր, որոնք նրանց կառաջնորդեն դեպի դժվարություններից ինքնուրույն դուրս գալու ճանապարհ [1]: Փորձը ցույց է տալիս, որ հատկապես այս գույգերն են պատրաստ փոփոխությունների, նախկին հարաբերությունների վերանայման, ինչը սոցիալական աշխատողի միջամտության արդյունավետությանը խիստ նպաստող հանգամանք է:

Այս տեսակետին համակարծիք ենք նաև մենք՝ իրանցի սոցիալական աշխատողներս: Դատարանի ուղղորդմամբ սոցիալական աշխատողին դիմողների շրջանում իրականացված սոցիոլոգիական հարցումը հնարավորություն է ընձեռել բացահայտելու, թե հարցվողներն իրենց ամուսնական կայունությունը պահպանելու գործում որքանով են արդյունավետ համարել սոցիալական աշխատողի միջամտությունը և ինչ առաջարկություններ ունեն տարվող աշխատանքներն առավել արդյունավետ դարձնելու կապակցությամբ:

Հարցման արդյունքների վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ սոցիալական աշխատողի միջամտության տարբեր կողմերին ուղղված գնահատականներում այցելուների 58.5%-ը նշել է ամուսնական կայունության վրա դրական ազդեցության մասին: Այս խմբի 59%-ն արձանագրել է, որ սոցիալական աշխատողն օգնել է իրենց հարաբերություններում դրական փոփոխությունների ձևավորման հարցում և դրանք ամրապնդելու նպատակով որոշում են կայացրել հետագայում շարունակել այցելությունները:

Հարցումը պարզել է, որ այցելու 180 զույգից գրեթե կեսը կարողացել է պահպանել

ամուսնական կայունությունը: Հարցվողների 47%-ն, այդուհանդերձ, ավարտին է հասցրել ամուսնալուծության գործընթացը: Ընդ որում, ամուսնալուծվածների քանակը բոլոր տարիքային խմբերում գրեթե նույնն է: Յուրաքանչյուր տարիքային խմբում (25 -ից ցածր, 25-30, 31-35 տարեկան, 35-ից բարձր) այն տատանվել է 22-29%-ի սահմաններում:

Այցելուների անհատական քարտերի ուսումնասիրությունից մենք բացահայտել ենք, որ ամուսնալուծվածների և ամուսնալուծման դատական հայցից հրաժարվածների կողմից սոցիալական աշխատողի պահանջարկի գնահատման արդյունքների, հոգեբանի անձի հուզական դաշտի հասունության ու կայունության նկարագրությունների և սոցիալական աշխատողի միջամտության վերջնական արդյունքների համադրումը վկայում է այն մասին, որ վերջիններս որպես էական գործոններ հանդես են գալիս ինչպես միջամտության ընթացքում, այնպես էլ արդյունքներում: Իհարկե, կրթական բարձր մակարդակը և երիտասարդ տարիքը որոշակի դերակատարություն են ունեցել հարաբերություններում փոփոխությունների գնալու հավանականության հարցում:

Հարկ է նշել, որ հատուկ ուշադրության է արժանի միջամտության արդյունավետության և այցելության կամավորության միջև կապը: Մասնագիտական քննարկումներում այն միտքն է հնչում, որ «ապաքինման» նախաձեռնության արդյունավետության հավանականությունը կախված է սոցիալական աշխատողին զույգի կամավոր դիմելու հանգամանքից:

Մ. Նիմքոֆը իր ձևակերպած «Այնուամենայնիվ, սոցիալական աշխատողը դրական ներդրում կարող է ունենալ այն զույգերի կյանքում, որոնց դատական մարմիններն ուղղորդում են մեկ այլ մասնագետի հետ քննարկելու սեփական խնդիրը» հարցին այսպիսի պատասխան է տալիս: «Զույգերի որոշումը փոխելու հավանականությունը, այնուամենայնիվ, պայմանավորված է դատարանի դիմող անձի կողմից սոցիալական աշխատողի օգնությանը դեմ չլինելու հանգամանքով» [3]:

Իրանի փորձը ցույց է տվել, որ դատարանի ուղղորդմամբ սոցիալական աշխատողին այցելածների 53%-ը հրաժարվել է ամուսնալուծությունից: Սակայն այսպիսի ոչ կամավոր այցելությունների դեպքում մասնագետը շատ

ավելի մեծ դժվարությամբ է արդյունավետություն ապահովել և հաղթահարել այցելուի կողմից իրեն ընդունելու դիմադրությունն ու կադապարվածությունը, և ավելի երկար ժամանակ է ծախսել քան նույն արդյունքին կհասնեք կամավոր հաճախորդի հետ աշխատելիս:

Դեպքերի ուսումնասիրությունը ցույց է տվել, որ իրենց հարաբերությունների հետագա շարունակման խնդիրը սոցիալական աշխատողի հետ քննարկելու իրավաբանի խորհուրդը դրականորեն են ընդունում հատկապես ամուսնալուծվելու հարցում տատանվողները, ովքեր կարիք ունեն դրա մասին խոսել մեկ այլ անձի հետ:

Չիկագոյի մասնագետների կողմից դեպքերի վարման արձանագրությունների ուսումնասիրությունները ցույց են տվել, որ ամուսնական կոնֆլիկտների դեպքում, զույգերի միասին կամ առանձին կամավոր կամ ոչ կամավոր այցելությունների հաջողությունների և անհաջողությունների համամասնությունը գրեթե նույնն է: Մասամբ կամ լիովին հաջողությունը երկու դեպքում էլ տատանվում է 60-75%-ի սահմանում [4]:

Այս առիթով Մեյեր Նիմքոֆը գրում է, որ սոցիալական աշխատողի միջամտությունը բաժանման շեմին կանգնած ոչ բոլոր զույգերի համար կարող է օգտակար կամ հնարավոր համարվել [3]: Նրա կարծիքով, այնուամենայնիվ, կան երկու խումբ զույգեր, որոնք սոցիալական աշխատողի միջամտության կարիք չեն զգում: Նրա առանձնացրած առաջին խմբում հայտնվել են բոլոր այն զույգերը, որոնք ամուսնալուծվելու որոշում կայացրել են միասին և երկու կողմն էլ վստահ է, որ իրենց ամուսնությունը չի կարող գոյատևել և բաժանումն անխուսափելի է: Երկրորդն այն զույգերի խումբն է, որոնք կոնֆլիկտների և անգամ պրոբլեմների խորացման դեպքերում, անընդհատ իրենցից վանում են զուգընկերոջից բաժանվելու միտքը, այն համարելով անհնար: Նրանք դատարան չեն դիմում և չեն էլ այցելում սոցիալական աշխատողին:

Սակայն կա զույգերի երրորդ խումբ, որն զգում է, որ իր ամուսնական կյանքի պրոբլեմների հաղթահարման լավագույն ձևը գտնելու համար կարիք ունի ինքն իրեն հասկանալու, այդ պահին գոյություն ունեցող հարաբերությունները գնահատելու, ամուսնության հան-

դեպ իր վերաբերմունքը պարզելու: Մ. Նիմկոֆֆի համոզմամբ հիմնականում այս խումբն է սոցիալական աշխատողի այցելուն և այս խմբի համար է մասնագետի միջամտությունը դառնում ամենաարդյունավետը: Այսպիսի զույգերի համար ինքնագնահատականի ու ամուսնության հանդեպ վերաբերմունքի պարզաբանման փուլը նախորդում է դատարան դիմելուն:

Իրանում տարիների մեր աշխատանքը ցույց է տվել, որ եթե անգամ այցելուն դատարանի ճնշման տակ է եկել մասնագետի մոտ, հաճախ նրանց միջև հաստատվել են վստահության հարաբերություններ, և թե՛ մտածողության թե՛ վարքի մեջ ձևավորվել է փոփոխության գնալու պատրաստակամություն: Ընդորում, կախված տարիքից, կրթական մակարդակից և սեռից, փոփոխության շարժառիթն առաջանում է տարբեր քանակի և ձևի՝ անհատական, զույգային, խմբային, ընտանեկան, մասնագիտական միջամտության դիմելուց հետո:

Ասվածը հիմնավորենք, մեր հարցման արդյունքներով: Հարցումը ցույց է տվել, որ բոլոր այն դեպքերում, երբ իրականությամբ պայմանավորված սահմանափակումները (հասարակական կարծիքին դեմ գնալու վախը, բնակչության մեջ ձևավորված անվստահությունն՝ ամուսնական հարցերով մասնագիտական միջամտության հանդեպ, ֆինանսական խնդիրները) խանգարել են մինչ դատական հայց ներկայացնելը սոցիալական աշխատողին կամավոր այցելելուն, դատարանի ուղղորդումը մի որոշակի խմբի (ընտանիքների 7%-ի) մոտ տեսակետ է ձևավորել, որ եթե մասնագետի հետ հանդիպումն ավելի վաղ լինեք, իրենք կխուսափեին ամուսնական կայունությունը փորձության ենթարկելուց:

Իրանում այցելության կամավորությունը պայմանավորող վերոնշյալ հանգամանքերի չափի բացահայտմանն ուղղված ավելի վաղ՝ 2017 սեպտեմբեր-հոկտեմբեր ամիսներին իրականացված հարցման արդյունքներով², 21%ը նշել է, որ «չնայած ամուսնական խնդիրների առնչությամբ մասնագետին դիմելու

² 2017 սեպտեմբեր-հոկտեմբեր ամիսների իրականացված հարցումն իրականացրել ենք Խուզիստան նահանգի բնակչության տարբեր խավային և տարիքային խմբերին պատկանող այն 204 զույգերի շրջանում, որոնք ոչ մի անգամ չեն այցելել սոցիալական աշխատողին:

բազմաթիվ կենտրոններ կան, սակայն ես նրանց այնքան էլ չեմ վստահում», 36.3%-ը համարում է, որ «ամուսնական պրոբլեմներն ուրիշի հետ քննարկելն ամոթաբեր է», իսկ 59.8%-ը նշել է, որ «գուզընկերոջս հետ իմ հարաբերություններում կան բաներ, որ ես ոչ մեկի հետ չեմ քննարկի»: Հարցման մասնակիցների 30%-ի համար ամուսնական կայունության հարցերով մասնագետի օժանդակությանը կամավոր դիմելու հարցում, որպես գործոն, հանդես է գալիս ծախսերի արդարացված չլինելը՝ բոլոր խավերի ներկայացուցիչների համար: Հատկանշական է, որ Իրանում սոցիալական աշխատողի այցելությունն ամբողջովին վճարովի է, լինի կամավոր, թե դատարանի ուղղորդմամբ:

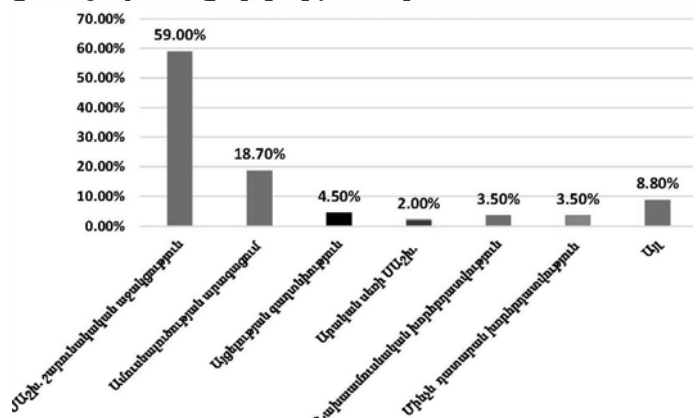
Ամուսնական կայունության ապահովման հարցում սոցիալական աշխատողի միջամտությունն արդյունավետ է դառնում նաև դատարանի դիմաձևերի համար այն դեպքերում, երբ նա մասնագիտական հնարքներով կարողանում է բացահայտել և գույզերին հասկացնել, որ իրենց բարդ հարաբերությունների պատճառը բոլորովին այլ է և պայմանավորված չէ փոխադարձ սիրո բացակայությամբ կամ միմյանց հետ անհամապատասխանությամբ: Օրինակ, կացարանի բացակայությունը կամ դրա ոչ բարեկարգ լինելը, հոգեկան առողջության խնդիրները, երկարատև գործազրկությունը, աշխատանքի անբարենպաստ պայմանները, ավագ սերնդի կողմից երիտասարդ գույզերի կյանքին անհարկի միջամտությունը, անգամ երեխաների դատարարականության հարցում հոր և մոր կոնցեպցիաների տարբերությունները և այլն, կարող են գույզերի հարաբերությունների կոնֆլիկտների պատճառ դառնալ: Այս դեպքերում սոցիալական աշխատողի կողմից նրանց ուղղորդումը համապատասխան գործակալություններ և այլ մասնագետների հետ կապ հաստատելն ուղղակի օրակարգից կարող է հանել ամուսնալուծության հարցը:

Դատարանի կողմից Խուզիստան նահանգի Շուշ քաղաքի սոցիալական ծառայությունների համալիր ուղղորդվածների շրջանում մեր իրականացրած հարցումը ցույց է տվել, որ սոցիալական աշխատողի կողմից սոցիալական ապահովության համակարգի տարբեր օղակներին ուղղորդումները՝ կապված ընտանիքի նյութական վիճակի թեթևացման, աշ-

խատատեղերի մասին տեղեկատվության ձեռք բերման, թմրադեղերի կախվածությունից ազատվելու և այլ հարցերով հաջողության հասած հարցվողների մոտ կեսը երախտիքի խոսքեր են գրել սոցիալական աշխատողին՝ իրենց ընտանիքի կայունության պահպանմանը նպաստելու համար:

Սոցիալական աշխատողի միջամտության արդյունավետության բարձրացման տեսակետից հատուկ առաջարկ է հնչել այն մասին, որ «լավ կլիներ, որ արական սեռի սոցիալական աշխատողներ լինեին համապատասխան կենտրոններում» և ապահովվեր այցելության գաղտնիությունը, ինչն իրանական և ոչ միայն, իրականության համար միանգամայն հասկանալի ցանկություն է: Այցելուների մի փոքր խումբ վստահ չէ, որ իր այցելության գաղտնիությունը կպահպանվի և առաջարկում է դրա ապահովումը (Գծապատկեր 1):

Հարցման մասնակիցների 8.8%-ը հստակ պատկերացում չունի սոցիալական աշխատողի միջամտության սահմանների մասին, ուստի կատարել է վերջինիս հետ կապ բոլորովին չունեցող առաջարկություններ:

Գծապատկեր 1. Առաջարկություններ՝ սոցիալական աշխատողի միջամտության արդյունավետությունը բարձրացնելու կապակցությամբ

Մեր հարցման արդյունքերով դատարանի ուղղորդմամբ սոցիալական աշխատողին այցելվածների 18.7%-ն նրան միայն ամուսնալուծության դատական գործընթացը արագացնողի դեր վերագրել: Բանն այն է, որ սոցիալական աշխատողի պաշտոնական եզրակացությունը ամուսնալուծության որոշում կայացնելու գործընթացում պարտադիր կոմպոնենտ է:

Սոցիալական աշխատողները համոզված են, որ դատական մարմինների գործունեության ընթացքի մեջ սոցիալական աշխատանքի միջամտությունը հասարակության առողջությանը նպաստող գործունեություն է, երբ մանավանդ ժամանակ առ ժամանակ առկա է իրավաբանների ու սոցիալական աշխատողների հետազոտական բացահայտումների վերլուծություն և քննարկում:

Ամերիկացի մասնագետ Հեթա Քրաուն սոցիալական աշխատողի և իրավաբանի թիմային աշխատանքը դատարանի համար վստահելի և մեծ օժանդակություն ցուցաբերող գործ է համարում: Նա գտնում է, որ սոցիալական աշխատողի կողմից զույգերին ցուցաբերած միջամտությունը օգնում է ոչ միայն այցելուին ու նրա ընտանիքին, այլև նման գործերով զբաղվող ողջ մասնագիտական համայնքին: Ավելին, ելնելով իր երկրում սոցիալական աշխատանքի ինստիտուտի կայացման քայլերից, հեղինակը գրում է, որ սոցիալական աշխատանքը փաստացի ներդրում ունի մարդկանց՝ դեմոկրատական սկզբունքներով ապրելու անձնական փորձառության գործում [2,]:

Ցավոք, թե՛ արևմտյան և թե՛ ռուսական ժամանակակից գրականության մեջ դատարանի դիմած զույգերի ամուսնական կայունության վերահաստատման խնդիրները քննարկելիս քիչ են անդրադառնում սոցիալական աշխատողի դերին: Հիմնականում քննարկվում է ամուսնալուծությունից հետո զույգերին՝ այն էլ հատկապես կանանց և երեխաներին, ճգնաժամային վիճակից դուրս գալուն աջակցելու, սոցիալական ապահովության համակարգ ուղղորդելու բացմաբնույթ պետական և ոչ պետական աջակցություններին դիմելու հարցը: Ուստի, ուշագրավ և ուսանելի է իրանական հասարակության մեջ սոցիալական աշխատողի ինստիտուտի սերտ կապը՝ արդեն դատարանի դիմած զույգերի պրոբլեմների ճիշտ սահմանման, զույգերի հարաբերությունների կայունությունը վերականգնելու

և իրենց որոշման ուղղությամբ խորհելու խնդիրների հետ, ինչը խիստ օրինակելի է, հաշվի առնելով նրա դրական արդյունքները: Հարցման մեջ ընդգրկված ամուսնալուծվող զույգերի վերաբերյալ օբյեկտիվ տեղեկատվության վերլուծությունը ցույց է տվել, որ նախորդ հինգ տարիներին սոցիալական աշխատողի միջամտությանը դիմած զույգերի գրեթե կեսը (44.7%) գտնում է, որ չնայած ամուսնությունը փրկել չի հաջողվել, սակայն սոցիալական աշխատողի միջամտությունն իրենց օգնել է որոշակի դրական հարաբերություններ հաստատել թե՛ զուգընկերոջ և թե՛ նրա հարազատների հետ:

Սոցիալական աշխատողի միջամտությունից ընդհանրապես գոհունակություն չի հայտնել դատարանի դիմածների ընդամենը՝ 7.6%-ը:

Այսպիսով, տարբեր երկրներում ամուսնական կայունության ապահովման գործում սոցիալական աշխատողի միջամտության արդյունավետության վրա ազդող գործոնների ուսումնասիրությունը ցույց է տվել, որ այդ պրակտիկան ունեցող բոլոր երկրների համար այն արդյունավետության բավարար ցուցանիշ է արձանագրում: Իրանը շարժվում է նրանց հետ համաքայլ, իսկ այցելուների շրջանում հարցման արդյունքներով արձանագրված առաջարկություններն ուշադրության արժանի են ոլորտի կառավարման համակարգի մասնագետների ու պատասխանատուների համար:

Գրականության ցանկ

1. Hey R.N. and Mudd E.H., Recurring Problems in Marriage Counseling. // *Marriage and Family Living*, Vol. 21, No. 2, National Council on Family Relations, USA, May, 1959, pp. 127-129.
2. Kraus H., The role of Social Casework in American social work, *Social Casework* 3, 9, 1950, p.31.
3. Nimkoff M., Law and contemporary problems, The Conference on Divorce by the Chicago Law School, Chicago, ill., February 29, 1952.
4. Preston, Mudd, Froscher and Pelts, Research in Case work, *Casework in press*, Chicago, May 1952.